

**Kommentointipyyntö valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen 2024 – 2027
painopisteluonnoksesta**

TEM / Kirje VN/25223/2023 (31.10.2023)

Kainuun liiton vastaus kommenttikierroksen kysymyksiin (Luonnos 12.11.2023)

Aluekehitysjohdaja Jouni Ponnikas

Kommenttikierroksen kysymykset ja Kainuun liiton vastaukset

1. Ovatko aluekehittämispäätökseen valmistellut 3 painopistettä, jotka kuvaavat aluekehittämisen keskeisiä painopisteitä hallituskaudella ja yleistä tavoitetilaa, kannatettavat ja aluekehittämisen kannalta relevantit? Kyllä, painopisteet ovat relevantit. Ne kuvaavat ajassa muuttuvia kestävän kehityksen ulottuvuuksia (ympäristöllinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys), jotka ovat pysyvästi aluekehittämisessä huomioitavien asioiden ydintä. Niille on vahvat perusteet myös aluekehittämisen tilannekuvassa. Maakuntaohjelman painopisteissä nämä on väistämättä huomioitava.

2. Ovatko aluekehittämispäätökseen valmistellut poikkileikkaavat näkökulmat määritettyjen painopisteiden ja aluekehittämisen kannalta relevantit ja kannatettavat? Kyllä teemat tunnistavat muuttuneen geopoliittisen tilanteen ja ne on välttämättä huomioitava aluekehittämispäätöksessä. Olennaista on, miten termit määritellään. Erityisesti kokonaisturvallisuudesta ja alueiden erilaisuudesta muodostuu kokonaisuus, joka muuttaa aluekehittämisen paradigmaa. Muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa koko maan asuttuna pitäminen ja alueiden elinvoiman turvaaminen niiden erilaisuus huomioiden on välttämätöntä. Erityisesti tämä koskettaa pohjoisia alueita sekä itärajan alueita koko rajan pituudelta. Raja-alueet ovat pudonneet aluekehityksen taantumaan Venäjän rajan sulkeuduttua. Niiden kehittämistä rajoittaa sotilaallisen turvallisuuden asettamat rajoitteet. Itäisen Suomen kehittämiseen pitää kohdentaa resursseja tilanteesta selviämiseen ja alueiden potentiaalin hyödyntämiseen ja elinvoiman turvaamiseen muuttuneen geopoliittisen tilanteen asettamat reunaehdot huomioiden.

3. Ovatko aluekehittämisen edellytyksinä kuvatut näkökulmat kannatettavat ja aluekehittämisen kannalta relevantit? Kyllä aluekehittämisen edellytyksinä kuvatut näkökulmat ovat kannatettavat ja aluekehittämisen kannalta relevantit. Osaamisen ja sivistys -teeman yhteyteen tulee lisätä kulttuuri.

4. Puuttuuko mielestäsi jokin aluekehittämisen kannalta keskeinen näkökulma, jonka tulisi olla painopisteissä, poikkileikkaavissa teemoissa tai aluekehittämisen edellytyksissä? Mikä (perustele näkemyksesi)? Luovuus ja kulttuuri pitää mainita. Ilman elinvoimaista kulttuuria ei voi olla hyvinvoivaa väestöä ja yhteisöjä. Aluekehitys on historiaa sekä kestävän ja tavoitellun tulevaisuuden rakentamista alueiden erilaisuus huomioiden. Kulttuuri vahvistaa alueellista identiteettiä ja omaleimaisuutta sekä luo vetovoimaisia merkitysyhteisöjä ja vahvistaa väestön hyvinvointia ja kuulumista alueeseen. Luovuutta tarvitaan kaikkialla. Mitä vaikeammat ajat, sitä suurempi tarve on luovuudelle. Alueiden resilienssi ja tulevaisuuskestävyys ovat riippuvaisia luovuudesta, jota ilman alueet eivät selviä ja toivu vaikeuksista. Ilman luovuutta ei synny innovaatioita.

Digitalisaatio, digitaalinen siirtymä ja teknologian eksponentiaalinen kehitys ylipäättään läpäisee kaikki yhteiskunnan sektorit myös aluekehittämisen toimintaympäristön sekä vaikuttaa radikaalisti moniin keskeisiin aluekehittämiseen liittyviin teemoihin (esim. sote, etätyö ja -opiskelu, elinkeinojen

kehittäminen, työvoiman osaamisvaatimukset, työvoimatarve). Tämä näkökulma ei riittävästi näy aluekehittämispäätöksen luonnoksessa.

5. Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto

- a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Etelä ja Länsi-Suomen vihreän siirtymän investointien rinnalle pitää aluekehittämisen keinoin varmistaa Itä- ja Pohjois-Suomeen vihreän siirtymän investointeja.

Suomen noin 1300 km pitkä itäraja Venäjän kanssa on koko EU:n ja NATOn kriittinen turvallisuuskysymys. Pohjoinen on nyt Suomen ainoa maayhteys maailmalle. Suomen kansantalouden kestävä kasvun ja työn tuottavuuden lisääminen edellyttää, että pohjoiseen saadaan puhdasta energiaa hyödyntäviä teollisia investointeja. Teollisuusinvestointeja pitää saada sinne, missä on vihreää energiaa. Vihreän siirtymän investoinneilla hidastetaan ilmaston muutosta ja uusiutumattomien luonnonvarojen ehtymistä ja edistetään kiertotaloutta. Nämä turvaavat laadukasta elinympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta.

- b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimia tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Aluekehittämispäätöksessä tulee mainita Pohjoisen ohjelman ja itäisen Suomen vision riittävä niiden toteutumisen mahdollistava resurssointi. Niiden toteuttaminen on kansallinen intressi, jonka turvaaminen edellyttää hallinto- ja toimialarajat ylittävää saumatonta yhteistyötä ja sitoutumista. Valtioneuvoston kanslian tulee ottaa ne koordinoitavakseen ja rakentaa yhdessä näiden ohjelmien alueiden kanssa seurannan mittaristo, joiden toteutumista seurataan aluekehittämisen keskusteluissa.

6. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

- a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Ihmisten syrjäytymisen ja sosiaalisten ongelmien kärjistymisen pysäyttämiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota ja resursseja, jotta hyvinvoivan väestön ja yhteisöjen tavoitteet voidaan saavuttaa.

- b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimenpiteitä tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Hyvinvointialueiden ja uusien työllisyysalueiden (TEPA24) toimintaedellytysten turvaaminen. Maakuntien liittojen käyttöön tulee kohdentaa kansallista aluekehittämisrahoitusta.

7. Kestävä elinvoima ja investoinnit

- a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Itä- ja Pohjois-Suomen eriytyneen kehityksen pysäyttäminen. Etelä ja Länsi-Suomen vihreän siirtymän investointien rinnalle pitää aluekehittämisen keinoin varmistaa Itä- ja Pohjois-Suomeen

investointeja. Erityisesti itäisen Suomen kasvu ja elinvoima pitää turvata muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa.

- b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimenpiteitä tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Aluekehittämispäätöksessä tulee mainita Pohjoisen ohjelman ja itäisen Suomen vision riittävä niiden toteutumisen mahdollistava resurssointi. Niiden toteuttaminen on kansallinen intressi, jonka turvaaminen edellyttää hallinto- ja toimialarajat ylittävää saumatonta yhteistyötä ja sitoutumista. Valtioneuvoston kanslian tulee ottaa ne koordinoitavakseen ja rakentaa yhdessä näiden ohjelmien alueiden kanssa seurannan mittaristo, joiden toteutumista seurataan aluekehittämisen keskusteluissa.

8. Aluekehittämisen toimintatavat

- a) Miten kehittäisit aluekehittämisen toimintatapoja tällä hallituskaudella - ovatko kuvatut toimintatavat relevantteja?

Aluekehittämisen keskustelut tulee aluekehittämislainsäädännön kirjausten mukaisesti palauttaa jokaisen 18 maakunnan ja valtioneuvoston välisiksi vuosittaisiksi keskusteluiksi, joissa sovittuihin toimiin kohdennetaan kansallista aluekehittämisen rahoitusta. Maakuntien omaehtoisen kehittämisen kansallinen rahoitus (AKKE) tulee sisällyttää valtion budjettiin jatkossakin. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja kansallisen aluekehittämisrahoituksen tulee olla EU:n additionaliteettiperiaatteen mukaisesti toisiaan täydentävää. Maakuntien liittojen käytettävissä tulee olla kansallista aluekehittämisrahoitusta pitkäjänteisesti ja ennustettavasti.

Koko aluekehittämispäätöksen edistymistä voidaan mitata maakuntakohtaisissa aluekehittämisen keskusteluissa, tilannekuva edistymisestä valmistellaan alueiden ja keskushallinnon yhteistyönä aluekehittämistilannekuvan valmistelun yhteydessä.

- 8. b) Mitä aluekehittämisen toimintatavoilla tulee tavoitella?

Aluekehittämisen toimintatavoilla tavoitellaan aluekehittämispäätöksen tavoitteiden toteutumista. Toimintatapojen ja -prosessien tulee olla parhaita mahdollisia tapoja aluekehittämisen päätöksen toteuttamiseen. Toimintavoissa tulee noudattaa jatkuvan oppimisen periaatetta, jolloin niitä kehitetään koko hallituskauden ajan valtioneuvoston ja alueiden yhteistyönä.